

**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΗΘΥΜΝΗΣ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΓΛΥΚΑΣ Ο ΙΜΒΡΙΟΣ
(1819-1896)**

ΥΠΟ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Θ. ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΗΘΥΜΝΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΓΛΥΚΑΣ Ο ΙΜΒΡΙΟΣ (1819-1896)

ΥΠΟ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Θ. ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ
Καθηγητού τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης

ΒΙΟΣ

Ἰμβριος. Γέννησις. Πρωτοβάθμιος Ἐκπαίδευσις (1819-1841)

Ὁ Νικηφόρος, κατὰ κόσμον Νικόλαος Γλυκᾶς ὁ Ἰμβριος, ἐγεννήθη τὸν Ἰούνιον 1819 εἰς τὸ χωρίον Γλυκῆ τῆς Ἰμβρου τῆς Ἰμβρου, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον Γλυκᾶς, ὁ Ἰμβριος, ἀπὸ γονεῖς τὸν Παναγιώτην καὶ τὴν Ἀργυρῆν.

Ὁ πατὴρ τοῦ Παναγιώτης ἦσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ. Παραλλήλως ὁμοῦς ἦτο ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας, γραμματεὺς τοῦ χωρίου καὶ μόνιμος ἀριστερὸς ψάλτης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Ἀργυρῆ Τσιανιά ἦτο γόνος προκρίτων τοῦ Γλυκῆως.

Μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἦτο ἀσθενικὸς καὶ καχεκτικὸς εἰς τὴν κρᾶσιν, καθ' ὅλον δὲ τὸν βίον τοῦ παρεπονεῖτο διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τῆς υἰείας του. Ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἐνεφανίζετο ἀκμαῖος εἰς τὸν νοῦν, ριψοκίνδυνος εἰς τὰς ἀποφάσεις του καὶ ἀνήσυχος εἰς τὸν χαρακτῆρα.

Μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν πέντε ἐτῶν παρέμεινε πλησίον τῶν γονέων αὐτοῦ, κατόπιν δὲ παρεδόθη εἰς τοὺς διδασκάλους. Πρῶτον μὲν εἰς κάποιον Ἰωάννην Μπογιατζῆ (Βαφέα), ἡπειρώτην, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ καὶ ὡς δεξιὸς ἱεροψάλτης τοῦ ναοῦ, κατόπιν δὲ εἰς τὸν Κύριλλον, ἀδελφὸν τοῦ ἱεροδιδασκάλου Βαρθολομαίου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου, κοντὰ εἰς τὸν ὁποῖον διέμεινεν, ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ πατρὸς του, μέχρι τοῦ 13ου ἢ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, τρέφων μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα. Ὁ Κύριλλος ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον τόσον εἰς τὴν μόρφωσιν ὅσον καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ Νικηφόρου Γλυκᾶ. Αὐτὸς δὲ πρῶτος τὸν ἀνεβίβασεν εἰς

τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν ἐδίδαξε μὲ ποῖον τρόπον ψελλίζοντα ἀκόμη νὰ κηρύττει τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ πατὴρ του κατόπιν, ἐκόντα ἄκοντα, τὸν ἠνάγκασε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν γεωργίαν μέχρι τοῦ ἔτους 1836.

Ἐνεκα τῆς φιλομαθείας του συνεστήθη εἰς τὸν Ἰμβρου Νεόφυτον, ἐλθόντα εἰς τὴν νῆσον Ἰμβρον τὸ 1836, πλησίον τοῦ ὁποίου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1841, πρῶτον μὲν ὡς ἀναγνώστης καὶ ἀργότερον ὡς γραμματεὺς¹.

Χάλκη. Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή. Μαθητὴς (1841-1845)

Ἐχων ὡς ἐφόδια μόλις 1500 γρόσια, ἀνεχώρησε τὸν Ἰούνιον 1841 διὰ τὴν πόλιν, ἀπὸ ὅπου διεπεραιώθη εἰς τὴν νῆσον Χάλκην, διὰ νὰ σπουδάσῃ εἰς τὴν ἐκεῖ λειτουργοῦσαν ἑλληνικὴν ἐμπορικὴν σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσχολάρχενεν ὁ Βαρθολομαῖος ὁ Ἰμβριος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ διδασκάλου του Κυρίλλου. Αὐτὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ εὐγένειαν. Καὶ ὅταν ἔμαθε τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου του τὸν ἠρώτησε πόσα χρήματα εἶχε διὰ νὰ ἐγγραφῆ ὡς μαθητὴς. Ὅταν ἤκουσεν ὅτι εἶχε μόλις 1500 γρόσια ἔχαμογέλασεν. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ τὸν δεχθῆ ἐκεῖ ὡς ὑπότροφον τοῦ ἐφόρου τῆς σχολῆς Ζαχαρίου Ζαχάρωφ. Ἐδῶ ἐσπούδασε μέχρι τοῦ 1845, καταρτισθεὶς πολὺ καλὰ εἰς τὰ ἑλληνικὰ μὲ διδάσκαλον τὸν Ἰωάννην Τάξην, ἐκ Μυτιλήνης καὶ εἰς τὰ φυσικομαθηματικά, μὲ διδάσκαλον τὸν Γεώργιον Στέκην, ἀνεψιὸν τοῦ Βαρθολομαίου.

Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Μαθητὴς (1845-1849)

Διὰ τῆς προτροπῆς τοῦ Ἰωάννου Τάξη, καθηγητοῦ ἤδη εἰς τὴν θεολογικὴν σχολήν, καὶ ἰδίως τοῦ Κωνσταντίνου Τυπάλδου, σχολάρχου, ὁ ὁποῖος «ὑπῆρξε, ὁ πραγματικὸς προστάτης καὶ πατὴρ καὶ κηδεμὼν καὶ διδάσκαλος» τοῦ Νικηφόρου Γλυκᾶ², εἰσήχθη τὸ αὐτὸ ἔτος 1845 εἰς τὴν θεολογικὴν σχολήν, ἀποφοιτήσας ἀριστοῦχος ἐξ αὐτῆς τὸν Ἰούλιον τοῦ 1849. Εἰς τὴν θεολογικὴν σχολήν κατηρτίζετο μὲν εἰς τὴν θεολογίαν, παραλλήλως ὁμως ἐκήρυττε καὶ ἐκτὸς τῆς σχολῆς καὶ ὡς ὑφηγητῆς (διδάσκαλος) ἐδίδασκε τὴν ἄλγεβραν, τὴν χρονολογίαν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν φυσικὴν, τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν καὶ τὰ ἑλληνικά.

1. Νικηφόρου Γλυκᾶ (Μηθύμνης), Βιογραφία καὶ Ἡμερολόγιο, 2 τεύχη, Ἀθήναι, 1907, I, 8-9.

2. Νικηφόρου Γλυκᾶ, αὐτ., I, 10.

Κατὰ Ἰούλιον 1848 ἐμφανίζεται ὡς διάκονος, χειροτονηθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σοφίας Παΐσιου, κατὰ τὴν συστατικὴν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Ἱεροθέου Β' ἐπιστολὴν τοῦ ΚΠόλεως Ἀνθίμου Δ' (20 Ἰουνίου 1852), καὶ λαβὼν πιθανῶς τότε τὸ ὄνομα Νικηφόρος³.

Ὡς ἀπόφοιτος τῶν δύο σχολῶν τοῦ γένους εἰς τὴν Χάλκην, τῆς ἐμπορικῆς καὶ τῆς θεολογικῆς, εἶχε καταρτισθῆ καλῶς εἰς τὰς θετικὰς καὶ τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν θεολογίαν.

Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Καθηγητὴς καὶ Σχολάρχης (1849-1852)

Κατ' Αὐγούστον 1849 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης, τῶν μαθηματικῶν καὶ μερικῶν θεολογικῶν μαθημάτων, κυρίως δὲ τῶν ἱστορικῶν.

Τὸν Ἰανουάριον 1850 ἐχρημάτισε γραμματεὺς τῆς ἐπὶ Ἀνθίμου Ε' συγκληθείσης μεγάλης συνόδου περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μέχρι στιγμῆς, τὸν βλέπομεν κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του νὰ ὑπηρετῆ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς κληρικὸς (διάκονος καὶ ἀργότερον πρεσβύτερος), ἱεροκήρυξ, διδάσκαλος/καθηγητὴς καὶ σχολάρχης, εἰς τὰ διορθόδοξα καὶ τὸν τομέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοργανώσεως.

Τὸν Ἰούνιον 1852, ὄντα ἤδη κεχειροτονημένον πρεσβύτερον, ὑπὸ τοῦ σχολάρχου Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνου Τυπάλδου, ὁ ΚΠόλεως Ἀνθίμος Δ' τὸν προεξεύρε ἀρχιμανδριτὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Ἔνεκα μίσους καὶ δυσανεξικῶν ἀπὸ μέρους συναδέλφων καὶ μαθητῶν του, τὰ ὁποῖα ἀνέτρεπεν ὁ σχολάρχης Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, καὶ τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς ὑγείας του παρητήθη τῶν ἐκ τῆς σχολῆς καθηκόντων του (Μάϊος 1852). Α' παραίτησις. Ἀρχίζουν αἱ μετακινήσεις.

Μέχρι στιγμῆς αἱ μετακινήσεις του περιορίζονται μεταξὺ τῆς πατρίδος του Ἰμβρίου καὶ τῆς ΚΠόλεως, δηλαδὴ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Εἰς τὴν συνέχειαν θὰ ἴδωμεν ὅτι θὰ διευρυνθοῦν αὐτοὶ οἱ ὅριζοντες, εἴτε διὰ λόγους προσωπικοῦς (ἐσωτερικοῦς), εἴτε ἔνεκα ἑξωθεν προσκλήσεων. Διὰ μερικοῦς ἐκκλησιαστικοῦς ἄνδρας τὸ γεγονός τοῦτο θεωρεῖται μία θετικὴ ἐμπειρία, ἐνῶ ἀπὸ ἄλλους ἐκλαμβάνεται ὡσάν μία ἀποτυχία.

3. Νικολάου Σ. Φιρικίδου, Νικηφόρος Γλυκᾶς ὁ Ἰμβριος, Ἀλεξάνδρεια, 1941, σ. 30.

Αίγυπτος. Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Διδάσκαλος, Ἱεροκῆρυξ, Γραμματεὺς τοῦ Πατριάρχου (1852-1856)

Τὴν 22αν Μαΐου 1852, προσκληθεὶς ὁ εἰρημένος ἀρχιμανδριτῆς καὶ ἱεροδιδάσκαλος εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἱεροθέου Β', ὡς διδάσκαλος καὶ σχολάρχης εἰς τὴν ἐν Καΐρῳ πατριαρχικὴν σχολήν, καὶ ἱεροκῆρυξ τοῦ θρόνου, λαμβάνων τὸν μισθὸν τῶν χιλίων γροσίων κατὰ μῆνα, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς σχολῆς τῆς Χάλκης.

Ἦ εἰς τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ὑπηρεσία τοῦ Νικηφόρου Γλυκᾶ ὑπῆρξε πολὺπλευρος. Εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Καΐρου συνέταξε πρόγραμμα μαθημάτων καὶ πρόχειρον κανονισμόν, καθώρισεν ὑποχρεωτικὴν τὴν φοίτησιν καὶ τὸν θεσμόν τῶν ἐξετάσεων, πού εἶχεν ὑποπέσει εἰς ἀχρησίαν. Συνέστησε σχολικὴν βιβλιοθήκην καὶ ἐπανίδρυσεν τὴν πατριαρχικὴν τοιαύτην. Ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνεύρεσιν χειρογράφων, τὴν σύνταξιν διδακτικῶν ἐγχειριδίων καὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀραβικῆς γλώσσης. Ἐπετέλει τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως τοῦ πατριαρχείου, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατριάρχου συνεπήγοντο καὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ πατριαρχείου.

Μὲ τὴν παρότρυνσίν του καὶ προτάσει τοῦ πατριάρχου συνεκροτήθη κατὰ Μάρτιον 1857 γενικὴ συνέλευσις ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Συνέστη δὲ ἐπιτροπὴ ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ἣ ὅποια ἤρξατο μετὰ τοῦ προσήκοντος ζήλου τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, συνταχθέντος καὶ τοῦ καταλλήλου κανονισμοῦ. Δυστυχῶς διὰ τὸν λόγον ὅτι ἤρχισαν νὰ παρεκτρέπωνται οἱ ἔφοροι καὶ λόγῳ τῆς κλονισθείσης ὑγείας του, ὁ Γλυκᾶς ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἀδειαν ἀπουσίας καὶ τὴν 5ην Ἰουνίου 1856 ὑποβαλὼν τὴν ἐκ τῆς σχολῆς παραίτησίν του, ἀνεχώρησεν ἐκ Καΐρου διὰ τὴν πατρίδα του Ἰμβρον. Αὐτὴ ἦτο ἡ Β' παραίτησις καὶ μετακίνησις του.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία, ὅπως σκεφθῆ διὰ τὸ μέλλον καὶ περὶ τῆς διανοητικῆς ἀφελείας καὶ βελτιώσεως αὐτοῦ.

Ἀφικθεὶς εἰς τὴν Ἰμβρον περιέθαλψε τὴν κλονισθεῖσάν ὑγείαν του. Ἦρξι-σε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν συλλογὴν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ νομισμάτων τῆς πατρίδος του. Καὶ ἀργότερον θὰ συνεχίσῃ τὰς ἀρχαιολογικὰς καὶ ἀνασκαφικὰς του ἐρεῦνας, διὰ τὰς ὁποίας θὰ κατηγορηθῆ δυστυχῶς ἀπὸ τὸν διάδοχόν του εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰμβρου Παῖσιον. Τὰ ἐκ τούτων πορίσματα τὰ ἐξέδωκεν εἰς καιρὸν εὐθετον. Τοιοῦτοτρόπως μὲ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν προβάλλει μία νέα ἐνασχόλησις, ἣ ὅποια προστίθεται εἰς τὰς προσημειωθεῖσας τοιαύτας.

Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς κατόρθωσε νὰ συσταθῆ τὸ πρῶτον κοινὸν ἑλληνικὸν σχολεῖον, ὅπου διδάσκαλος διωρίσθη ὁ ἀπὸ τὸ Κάστρον καταγόμενος

Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος εἶχε σπουδάσει εἰς τὰς Κυδωνίας μαζί μέ τοὺς δύο ἀδελφούς διδασκάλους Βαρθολομαῖον καὶ Κύριλλον, ἐκτὸς τοῦ μερικῶ ἑλληνικοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδίδασκεν ὁ Εὐστράτιος Νικολαΐδης, ἄλλοτε συμμαθητῆς τοῦ Νικηφόρου εἰς τὴν ἐμπορικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης.

Ἅγιον Ὅρος. Ἀθωνιάς Σχολή. Διδάσκαλος καὶ Σχολάρχης (1856-1857)

Εὐρισκόμενος εἰς τὴν Ἰμβρον, ἔλαβε πρόσκλησιν ὑπὸ ἀντιπροσώπου τῆς ἱερᾶς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὑπὸ ἡμερομ. 17 Αὐγούστου 1856, ὅπως μεταβαίνων εἰς τὸ Ὅρος ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὴν ἀθωνιάδα σχολὴν. Ἀποδειχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἤλθεν εἰς τὸ Ὅρος ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου 1856. Ἡ Γ' μετακίνησίς του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, ἀπὸ 31ης Αὐγούστου 1856, διὰ τῆς ὁποίας προσεκαλεῖτο ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Διονυσίου Κλεόπα κενωθείσης θέσεως εἰς τὴν ἐκεῖ θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ λόγῳ τῆς νέας θέσεώς του εἰς τὴν ἀθωνιάδα ἀπεποιήθη τὴν πρόσκλησιν ταύτην.

Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς ὑπέβαλε τέσσαρας προτάσεις διὰ τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν τῆς ἀθωνιάδος σχολῆς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐγένοντο ἀποδεκταὶ καὶ κατὰ Μάρτιον 1857 παρητήθη τῆς θέσεώς του, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων, μέ σκοπὸν νὰ κατατάξῃ τὴν βιβλιοθήκην καὶ μελετήσῃ τὴν εἰς αὐτὴν πλουσίαν ὕλην. Γ' παραίτησις.

Κωνσταντινούπολις. Σταυροδρόμιον. Διδάσκαλος εἰς τὰς δύο Σχολὰς καὶ ἱεροκέρυξ (1857-1860)

Τὴν 20ὴν Αὐγούστου 1857 ἀνεχώρησεν ἐξ Ἁγίου Ὄρους διὰ τὴν πόλιν. Τὴν 2αν Σεπτεμβρίου 1857 προσεκλήθη εἰς τὸ Σταυροδρόμιον ὡς διδάσκαλος τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰς δύο ἐκεῖ σχολὰς καὶ ὡς ἱεροκέρυξ τῆς κοινότητος. Ἄς σημειωθῇ ὅτι εἰς τὰς δύο ταύτας θέσεις τοῦ ἱεροκέρυκος καὶ τοῦ διδασκάλου τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ ἐκεῖ σχολεῖα προσελαμβάνοντο πάντοτε οἱ ἀριστεῖς τῶν ἱεροδιδασκάλων καὶ ἱεροκηρύκων.

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος Ζ' ὁ ἀπὸ Ἀμασείας ἀνέθηκεν εἰς ἐπιτροπὴν, τὴν 17ην Μαρτίου 1860, ἀπὸ τοὺς ἱεροδιδασκάλους Νικηφόρον Γλυκᾶν (Χανιά), Διονύσιον Ροῦῖδην (Ἡράκλειον), Γρηγόριον Γῶγον (Ρέθυμνον), ὅπως μεταβαίνοντες εἰς Κρήτην ἐργασθοῦν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν εἰς τὸν παπισμὸν ἀποκλεινάντων κρητῶν. Οἱ ὡς ἄνω τρεῖς ἀρχιμανδριταί, μεταβάντες εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1860, παραμείναντες

δὲ ἐκεῖ σχεδὸν ἐπὶ δίμηνον καὶ ἐργασθέντες καταλλήλως ἐπανήλθον διὰ Σμύρνης εἰς τὴν πόλιν μας (25 Μαΐου 1860).

«Εἶναι ἀνάγκη ἢ Ἐκκλησία νὰ διορίσῃ τακτικούς ἱεροκλήρυκας, οἵτινες περιερχόμενοι τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία νὰ διδάσκωσι καὶ νὰ νουθετῶσι τοὺς χριστιανούς»⁴.

Ἐκεῖ εὗρέθη ἀντιμέτωπος μὲ τὸν σκληρὸν χαρακτήρα μερικῶν κρητῶν, οἱ ὅποιοι διὰ λόγους προσωπικοῦς καὶ συμφέροντος ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὰ θέματα τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ μὲ τὰς διαφόρους μεθόδους, πού ἐχρησιμοποιοῦν οἱ λατῖνοι διὰ νὰ προσηλυτίσουν τοὺς ὀρθοδόξους. Θέμα διαχριστιανικῶν σχέσεων.

Ὁ Γλυκᾶς, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ὑπέβαλε τὴν πρὸς τὴν ἱεράν σύνοδον ἔκθεσίν του.

Ἀθήναι, Παρίσιοι, Στρασβοῦργον. Μεταπτυχιακαὶ Σπουδαὶ (1860-1864)

Ἐπίσης, ὑπέβαλε τὴν ἐκ τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου παραίτησίν του (Δ' οἰκειοθελῆς παραίτησις καὶ μετακίνησις). Διὰ λόγους σπουδῶν τὴν 17ην Αὐγούστου 1860 ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου παρηκολούθησε τὰ εἰς τὸ παν/μιον μαθήματα τῶν καθηγητῶν Ἰωάννου Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου, Στεφάνου Κουμανούδη καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς παραδόσεις των. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον μετέβη τὸν Ἰούλιον 1861 εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων καὶ ἐσυνέχισεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον, τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1862, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς 8ης Ἀπριλίου 1864.

Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Καθηγητὴς καὶ Σχολάρχης (1864-1872)

Διὰ Σμύρνης πάλιν (κατὰ Μάϊον 1864), δεχθεὶς καὶ πρόσκλησιν ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐκεῖ οἰκοτροφείου, καθὼς καὶ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ ἱεροκλήρυκος, ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν. Ἀπαντητικῶς ἐπέστελλεν ὅτι θὰ ἐδέχετο νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ ἐὰν ἰδρῦετο ἱερατικὴ σχολή, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐδέχθη ἢ ἐφορία τῆς εὐαγγελικῆς σχολῆς.

Διὰ τῆς εὐφήμου δράσεώς του ὡς διδασκάλου καὶ ἱεροκλήρυκος κατέστη γνωστὸς εἰς τὸν εὐρύτερον χώρον τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἐν τῷ μεταξύ, εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης αἱ σχέσεις τοῦ γηραιοῦ σχολάρχου Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνου Τυπάλδου καὶ τοῦ διορι-

4. Νικηφόρου Γλυκᾶ, ἔνθ' ἄνωτ., I, 65.

σθέντος ὡς διευθυντοῦ Φιλοθέου Βρυεννίου (1865) φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν πλέον ὁμαλαί. Προτάσει τοῦ Φιλοθέου Βρυεννίου διωρίσθη ὁ Πρεσλάβας Ἄνθιμος. Ἡ Ἐκκλησία τότε ἔστρεψε τὸ βλέμμα της πρὸς τὸν Νικηφόρον Γλυκᾶν. Ὁ τελευταῖος πρὸς ἀνάληψιν τῆς θέσεως τούτης προέβαλε τέσσαρας προτάσεις.

Πρῶτον, ἐὰν πράγματι παρητήθη ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος ἐκ τῆς σχολαρχίας καὶ ἐὰν ἐγκρίνει τὸν διορισμὸν τοῦ ἰδίου. Ἡ ἀπάντησις ἦτο ναί. Προτείνει τὴν παραμονὴν τοῦ Φιλοθέου Βρυεννίου ὡς καθηγητοῦ, τὴν τήρησιν τοῦ ἰσχύοντος κανονισμοῦ, τὸν προσδιορισμὸν τῶν καθηκόντων τοῦ διευθυντοῦ, τὴν διατήρησιν τοῦ τίτλου τοῦ σχολάρχου ὑπὸ τοῦ Τυπάλδου καὶ τὴν ἀνάθεσιν ὅλων τῶν εὐθυνῶν τῆς διευθύνσεως εἰς τὸν Νικηφόρον Γλυκᾶν⁵.

Γενομένων ἀποδεκτῶν τῶν ὡς ἄνω ὄρων, ὁ ἀρχιμανδρεῖτης Νικηφόρος Γλυκᾶς διωρίσθη διευθυντῆς τῆς θεολογικῆς σχολῆς κατὰ Σεπτέμβριον 1864. Τὸ 1865 ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς σχολῆς καὶ οὕτω ὁ Γλυκᾶς παρέμεινεν ὀριστικῶς σχολάρχης.

Ὡς σχολάρχης ἐνδιαφέρθη διὰ τὴν τήρησιν τακτικοῦ ἀρχείου εἰς τὴν σχολὴν καὶ ἐξήτησε τὴν συνδρομὴν τῆς ἐφορίας πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἐγγράφων τῆς σχολῆς, τὰ ὅποια εἶχε παραλάβει μαζί του, ὡς προσωπικά, ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος καὶ εὐρίσκονται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ ἀρχαίου ἐθίμου τῆς συμπροσευχῆς καὶ συνεστιάσεως τοῦ διευθυντοῦ μετὰ τῶν μαθητῶν. Ἐδίδαξε τὴν δογματικὴν, τὴν ποιμαντικὴν, τὴν ἠθικὴν θεολογίαν καὶ τὴν χρονολογίαν.

Κατ' Ἀπρίλιον (8,17) 1865 συμμετέσχεν εἰς τὴν μεγάλην σύνοδον, ἡ ὅποια ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα τῆς ὑπὸ τοῦ Κούζα αὐτοβούλου ἀνακηρύξεως τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ἦτο δὲ μέλος τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνταξάσης τὴν διαγνώμην. Καταφαίνεται ὁ σημαντικὸς ρόλος του εἰς τὰ διορθόδοξα.

Ὁ Γλυκᾶς ἠθέλησε νὰ ἐπιφέρει μεταβολὰς εἰς τὸ πρόγραμμα καὶ τὸν τρόπον τῶν ἐξετάσεων, ὅποτε οἱ μαθηταὶ ἀπήτησαν τὴν κατὰ τὸ ἐπόμενο ἐτος ἐφαρμογὴν τοῦ νέου προγράμματος. Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νέου προγράμματος εἰς τὸν καθηγητικὸν σύλλογον ἡ ἀνώμαλος κατάστασις ἐπεδεινώθη. Μαθηταὶ καὶ καθηγηταὶ ἔλαβον μέτωπον κατὰ τοῦ διευθυντοῦ, ὅποτε ἡ Ἐκκλησία διέλυσε τὴν τάξιν τῶν τελειοφοίτων καὶ ἀπεδέχθη τὰς παραιτήσεις τῶν καθηγητῶν, ἀναθέσασα εἰς τὸν διευθυντὴν νὰ ἐνδιαφερθῆ διὰ τὴν ἐξεύρεσιν νέων προσώπων, ὅποτε διωρίσθησαν ὡς καθηγηταὶ οἱ Γερμανὸς Γρηγορᾶς καὶ Λέανδρος Ἀρβανιτάκης. Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς περὶ

5. Νικηφόρος Γλυκᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., I, 80-81.

τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὑπέβαλε τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν παραίτησίν του. Ἀπαντητικῶς ὁ ΚΠόλεως Σωφρόνιος, 1 Σεπτεμβρίου 1865, ἀνεκοίνου ὅτι ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ ἐκ τῆς διευθύνσεως, ὅχι ὅμως καὶ ἡ ἐκ τῆς καθηγεσίας παραίτησις αὐτοῦ⁶. Νέα παραίτησις.

Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς παρέμεινε εἰς τὴν σχολὴν διδάσκων μέχρι τοῦ ἔτους 1872. Ὑπέβαλε τελικὴν παραίτησιν κατὰ Ἰούλιον 1872, πού ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς ἐφορίας τὴν 22αν Αὐγούστου 1872. Αἷτια διὰ τὴν παραίτησίν του ὑπῆρξαν ἡ διαφορὰ του μετὰ τοῦ σχολάρχου Ἀγχιάλου Βασιλείου καὶ Ἡλία Τανταλίδου (ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασιάδου), τῶν μετριοπαθῶν ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος, οἱ κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν ἐκφωνηθέντες ὑπ' ἐκείνου τρεῖς λόγοι καὶ αἱ ἐπιστολαὶ μερικῶν μαθητῶν ὑποβολιμαίων, γραφάντων κατὰ τῶν κηρυγμάτων καὶ τῆς θεολογικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, καθὼς καὶ λόγοι ὑγείας. Τελικὴ παραίτησις.

Χάλκη. Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή. Διευθυντῆς καὶ Καθηγητῆς (1872-1873)

Κατὰ Σεπτέμβριον 1872 διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἐφορίας τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς Χάλκης διδάσκαλος τῶν ἱερῶν, μετέπειτα, 7 Ὀκτωβρίου 1872, βοηθὸς καὶ σύμβουλος τῆς διευθύνσεως, μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τοῦ διευθυντοῦ, ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους, διευθυντῆς τῆς σχολῆς ταύτης.

Τοιουτοτρόπως ὁ Γλυκᾶς, ὡς διευθυντῆς (σχολάρχης) καὶ καθηγητῆς τῶν δύο ἀνωτέρων τοῦ γένους σχολῶν εἰς τὴν Χάλκην, τῆς θεολογικῆς καὶ τῆς ἐμπορικῆς, ὅπου καὶ εἶχε συμπληρώσει τὰς σπουδὰς του, ἀπέδιδε τὴν πνευματικὴν του ὀφειλὴν ὡς μαθητοῦ πρὸς τὰς ἐκθρεψάσας αὐτὸν πνευματικῶς σχολὰς.

Συμμετέσχε τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος (29 Αὐγούστου, 12 καὶ 16 Σεπτεμβρίου 1872) καὶ ὑπῆρξε μέλος τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία συνέταξε τὴν ἔκθεσιν καὶ τὸν ὄρον τῆς συνόδου ταύτης. Ἐπὶ πλέον ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ ἄμβωνος τὸν λόγον, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὄρου, τὴν 17ην Σεπτεμβρίου 1872. Διορθόδοξα.

Μητροπολίτης Ἰμβρου (1873-1881)

Τὴν 2αν Μαΐου 1873 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου μητροπολίτης Ἰμβρου εἰς ἡλικίαν 54 ἐτῶν. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη τὴν 6ην Μαΐου εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ὑπὸ τοῦ ΚΠόλεως Ἀνθί-

6. Νικηφόρου Γλυκᾶ, ἐνθ' ἄν., I, 93.

μου ΣΤ', συλλειτουργούντων 14 ἀρχιερέων, συνοδικῶν καὶ ἄλλων. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς παρέμεινεν ἐπὶ τρίμηνον, παραστὰς εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ Ἰουνίου 1873 τῆς σχολῆς ταύτης καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου κτιρίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ΚΠόλεως, τοῦ ὁποίου ἐτύγχανε καὶ μέλος. Τὸν Αὐγούστον 1873 μετέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν καὶ ἀγάπην ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του.

Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν κληρικῶν τοῦ θρόνου, οἱ ὅποιοι ἐχρημάτισαν σχολάρχαι καὶ καθηγηταὶ τῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ ἐκλήθησαν ὡς ἀρχιερεῖς νὰ ποιμάνουν τὰς λαχούσας εἰς αὐτοὺς ἐπαρχίας καὶ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα εὐρύτερον τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματα.

Εἰργάσθη μὲ περισσὸν ζῆλον διὰ τὴν μητρόπολιν ταύτην, ἣ ὁποία ἐτύγχανε νὰ εἶναι ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ πατρίς. Ἐμερίμνησε δι' ὅλα τὰ θέματα καὶ προβλήματα τοῦ τόπου. Περισσότερον ὁμως ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔπραττε, ὅπουδήποτε τὸν ἐκάλει ἡ Ἐκκλησία. Ἰδρυσεν σχολεῖα εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας του. Ἰδιαιτέρως δὲ τὴν κεντρικὴν ἑλληνικὴν σχολὴν Ἰμβρου εἰς τὴν Παναγίαν, γυμνάσιον μὲ τρεῖς ἢ τέσσαρας τάξεις, ὅπου καὶ ἐδίδασκεν ὠρισμένα μαθήματα.

Ἐφρόντισε διὰ τὴν τακτικὴν τέλεσιν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τὸ θεῖον κήρυγμα. Ἐστράφη εἰς τὴν παλαιὰν ἀγάπην του, δηλ. τὴν συλλογὴν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ νομισμάτων τῆς Ἰμβρου, τὰ δὲ πορίσματα τῶν μελετῶν του τὰ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Πανδώραν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον ΚΠόλεως.

Ὡς Ἰμβρου ἐκλήθη συνοδικὸς δύο φορές.

α) 26 Φεβρουαρίου-10 Σεπτεμβρίου 1876

β) 20 Δεκεμβρίου 1878-1879.

Ἐπῆρξε μέλος τῆς ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν ἐθνοσυνελεύσεως.

Μητροπολίτης Μηθύμνης (1881-1896). Θάνατος

Τὴν 31ην Μαρτίου 1881 ἔμαθεν ὅτι μετατίθεται εἰς τὴν Μήθυμον. Ὡς μητροπολίτης Μηθύμνης διετέλεσεν συνοδικὸς πάλιν δύο φορές:

α) Ἰανουάριος 1885-5 Ἰουνίου 1886

β) Μάϊος 1893-Φεβρουάριος 1895

Ἐπῆρξε μέλος τῆς ἐφορίας τῆς θεολογικῆς σχολῆς Χάλκης, πρόεδρος τῆς κεντρικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, πρόεδρος εἰδικῆς ἐπιτροπῆς καθορισμοῦ ὁρίων τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου καὶ Φερῆς, τιμητικὸν μέλος

του ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ΚΠόλεως, αὐτοπροσώπως δέ, κατὰ τὸν Τάσον Γριτσόπουλον, ἀνέλαβεν ἐπὶ τι διάστημα τὴν ἐπιτήρησιν τῆς βιβλιοθήκης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς.

Ἐνῶ ἡ ποιμαντορία του εἰς τὴν Ἰμβρον, τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ἐκύλισεν ὁμαλή, καρποφόρος καὶ ἀποδοτικὴ εἰς πολλοὺς τομεῖς, εἰς τὴν Μήθυμναν (1881-1896) εὐρέθη, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, εἰς ἓνα πραγματικὸν χάος.

Συνήνητσε προβλήματα πολιτικά, οἰκονομικά, ἐκκλησιαστικά, ἐκπαιδευτικά, κοινωνικά κ.ἄ., τὰ ὁποῖα πολλάκις τὸν ἔφερον εἰς δύσκολον θέσιν. Λόγω τῆς εὐθύτητος τοῦ χαρακτῆρός του, τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων καὶ χαρακτηριστικῶν του, τοῦ δυναμισμοῦ του, τῆς ὑψηλῆς μορφώσεώς του, ἀσφαλῶς θὰ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ ὡς Μηθύμνης πολλὰ περισσότερα. Παρὰ τὰς ποικίλας ἀντιξοότητας καὶ τὸν τρομερὸν ἀγῶνα ἐναντίον του ἀπὸ διαφόρους τάξεις ἀνθρώπων ἔμεινε σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις του, ὅμως ἐδικαιώθη καὶ ἰδιαιτέρως ἐτιμήθη περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Τὸ ἀξιοπρόσεκτον εἶναι ὅτι τὰ προβλήματα ταῦτα, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, δὲν ἦσαν νέα, ἀλλὰ τὰ ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοὺς προκατόχους του ἱεράρχας Μηθύμνης. Αὐτὰ ἦσαν:

α) Τὸ Μηθυμναϊκόν, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς ἔδρας τῆς μητροπόλεως ἀπὸ τὴν Καλλονὴν εἰς τὴν Μήθυμναν (Μόλυβον).

β) Τὸ μοναστηριακὸν ἢ Λειμνιακόν, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τῶν Καλλονιατῶν διὰ τὴν ἴδρυσιν εἰς τὴν Καλλονὴν ἐπαρχιακοῦ διδασκαλείου, διατηρουμένου ὑπὸ τῆς μονῆς Λειμῶνος καὶ πλησίον αὐτῆς. Εἰς αὐτὸ ἀνεμίχθησαν ἡ μονὴ Λειμῶνος, αἱ ὑποδιοικήσεις κυρίας Καλλονῆς καὶ Μολύβου, ἡ μητρόπολις, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, αἱ κοινότητες καὶ δημογεροντεῖαι καὶ λαϊκοί. Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῆ ὅτι ἦτο μία διαμάχη μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνερχομένης ἀστικῆς τάξεως.

γ) Ἡ ἑξανάστασις τῶν φαυλοβίων εἰς τὰ Βρυσά.

δ) Ἡ διαμάχη εἰς τὴν κοινότητα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, με ἀντικείμενον τὴν ὑπόπτου διαχείρισιν ἀπὸ μέρους τῆς δημογεροντίας τῶν κοινοτικῶν φορολογικῶν λογαριασμῶν.

Ὅπως μᾶς πληροφοροεῖ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια δύο φορές ἀνηγγέλθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ θάνατός του. Τὴν πρώτην φορὰν ὡς ἐπισυμβὰς τὴν Παρασκευὴν 9 Φεβρουαρίου 1896, με ἐνδιαφέροντα καὶ ἀξιοπεριεργα, κατὰ τὸν Τσερνόγλου, γεγονότα. Καὶ τὴν δευτέραν ὁ ὀριστικὸς αὐτοῦ θάνατος, τὴν 23ην τοῦ ἰδίου μηνός, ἀπὸ γεροντικὴν γάγγραιναν καὶ ἀπόφραξιν τῶν ἀρτηριῶν. Ἡ κηδεῖα του ἐτελέσθη με πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Καλλονῆς, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἐνεταφιάσθη, τιμῆς ἕνεκεν.

Ὁ Μηθύμνης Νικηφόρος Γλυκᾶς ὁ Ἰμβριος, ὡς ἀρχιερεὺς καὶ συνδιοικητὴς τῆς Ἐκκλησίας, συμμετέσχε τῶν ἀπασχολούντων τότε τὴν Ἐκκλησίαν ζητημάτων, τοῦ προνομιακοῦ, τοῦ μοναστηριακοῦ, τοῦ βουλγαρικοῦ, τοῦ τῆς τηρήσεως τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν, τοῦ καταρτισμοῦ τῆς συνόδου (διὰ συνταγματίου, ἀριστίνδην, γεροντισμὸς) καὶ ἄλλων. Ἦτο κεκηρυγμένος ἰωακειμικός.

Περὶ ὅλων τούτων καὶ τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸν προσωπικὸν αὐτοῦ βίον ὀμιλεῖ μὲ δόσιν αὐστηρότητος καὶ μὲ κριτικὸν πνεῦμα εἰς τὸ ἀπὸ δύο τεύχη ἀπαρτιζόμενον ἔργον του:

Γλυκᾶ Νικηφόρου (Μηθύμνης), Βιογραφία καὶ Ἡμερολόγια, Ἀθήναι, 1907, ποῦ ἀποτελεῖ, μαζί μὲ ἄλλα ἔργα, πηγὴν ἱστορικὴν διὰ τὸ β' ἡμῖς τοῦ 19' αἰῶνος.

Εἰς τὸ θέμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ διαζυγίου τοῦ Γορτσακῶφ ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἰωακείμ Δ', αὐτὸς ἐψήφισε κατὰ τῆς ἀποφάσεως καὶ ἐξεδιώχθη τῆς συνόδου (1886). Συνέταξε τὴν πρὸ τὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἐγκύκλιον (20 Αὐγούστου 1894), ποῦ καθόριζε τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς ἀνταρτικῆς στάσεως τῶν Βουλγάρων, ἡ ὁποία τελικὰ δὲν ἀπεστάλη καὶ ἐπέφερε τὴν πτώσιν τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου Η' (1891-1894).

Χαρακτηρισμὸς

Ὡς πρὸς τὴν μόρφωσίν του βλέπομεν ὅτι εἶχε πολὺ καλὴν κατάρτισιν. 9 χρόνια εἰς τὴν Ἰμβρον. Ἀνὰ τέσσαρα ἔτη εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης (συνολικὰ 8). 1 χρόνον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἓνα ἀκόμη εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων καὶ 1,5 εἰς τὸ Στρασβοῦργον. Πράγματα ἀξιοθαύματα διὰ τὴν ἐποχὴν του.

Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς διέπρεψεν ὡς διδάσκαλος (καὶ σχολάρχης ἢ διευθυντής), κυρίως ἀπὸ τῆς ἔδρας τῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς Χάλκης. Ἀλλ' ἔδρασεν ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὰς ἄλλας σχολάς, εἰς τὰς ὁποίας προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του: εἰς τὸ Κάϊρον, τὴν Ἀθωνιάδα, τὰ δύο σχολεῖα τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου, τὴν ἐμπορικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης καὶ τὴν κεντρικὴν εἰς τὴν Ἰμβρον. Ἀνεξαρτήτως τὸ φρόνημα, εἰλικρινὴς τὸν χαρακτήρα, ἀφιλοκερδῆς, ἔχων ἀρτίαν κατάρτισιν εἰς τὴν θεολογίαν, τὰ φυσικομαθηματικά, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰργάσθη μὲ πολὺν ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν τόσον ἐδῶ (εἰς τὴν πόλιν), ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄλλα προαναφερθέντα ἐκπαιδευτήρια.

Ἦτο ἄνθρωπος τῆς τάξεως, τῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν θεολογικὴν τοιαύτην, φρονῶν τὰ αὐτὰ

μετά τοῦ Φιλοθέου Βρυεννίου (μετέπειτα Νικομηδείας), μολονότι πάντοτε ἔτρεφεν ἄπειρον σεβασμὸν πρὸς τὸν διδάσκαλόν των Κωνσταντῖνον Τυπάλλον. Ὁ Γερμανὸς Γρηγορᾶς, εἰς τὴν ἐργασίαν του περὶ τῆς θεολογικῆς σχολῆς, ἔνεκα τούτου καταφέρεται κατ' αὐτοῦ, καλῶν τοῦτον «ἀστάθμητον», «ἀχάριστον καὶ κουφόνουν», «κακὸν δαίμονα τῆς Σχολῆς»⁷. Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς εἰς τὰ Ἡμερολόγιά του, κρίνων τοὺς ἄλλους συχνὰ προβαίνει καὶ εἰς τὸν αὐτοέλεγχον.

«Καὶ ὁ Γλυκᾶς δὲν εἶναι ἄνευ σπουδαίων ἐλαττωμάτων· ταῦτα ἀποτελέσματα τῆς φυσικῆς ἢ μᾶλλον τῆς ἡμελημένης ἀνατροφῆς, ἦν ἐκ παίδων ἔλαβε, π.χ. δυσκολία χαρακτῆρος, μικρολογία, καχυποψία, ματαιότης, ἔνεκα τῆς μικρᾶς εὐδοκίμησως καὶ ὑπολήψεως, ἦν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔλαβεν, ὀξύθυμία καὶ ἀπερισκεψία καὶ σπουδὴ εἰς τὰς ἐκφράσεις»⁸.

Οἱ δὲ ἐκδοθέντες δύο τόμοι τῶν κηρυγμάτων αὐτοῦ, μὲ τὰ εἰσαγωγικά των προλεγόμενα περὶ τοῦ θείου κηρύγματος, μαρτυροῦν τὴν ἐπίδοσίν του εἰς τὸ θεῖον κήρυγμα, κατατασσομένου καὶ τούτου εἰς τὴν χορείαν τῶν καθηγητῶν τῆς ἡμετέρας σχολῆς καὶ τῆς ἱεραρχίας τοῦ θρόνου, τῶν διαπρεψάντων εἰς τὸν τομέα τοῦ κηρύγματος.

Ὁ ὑπὸ τὰ ἀρχικά ΑΧΓ, γράφας κατὰ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Γερμανοῦ Γρηγορᾶ, τὸν θεωρεῖ «ἄνδρα λογιώτατον καὶ δεινὸν ἱεροκήρυκα». Ὁ δὲ Φιλάρετος Βαφείδης «θεολόγον καὶ ἱεροκήρυκα ἐκ τῶν καλυτέρων παρ' ἡμῖν». Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐκφράζονται καὶ οἱ νεώτεροι Παναγιώτης Τρεμπέλας καὶ Ἰωάννης Φουντούλης⁹.

Ὁ ἐκ Μυτιλήνης Θεολόγος Ἰωάννης Μουτζούρης λέγει:

«Ἐἶχε φήμην πολυμαθοῦς καὶ καλοῦ ρήτορος. Ἦτο δὲ μεγάλης ἀξίας καὶ ἰκανότητος μητροπολίτης καὶ ἀπὸ τοὺς λογιωτέρους Ἑλληνας κληρικοὺς τῆς ἐποχῆς του».

Ὁ ἐκ τῆς ἰδίας νήσου ἔλκων τὸ γένος θεολόγος Ἀπόστολος Φ. Σπανός, ὁ ἐκδώσας τὰ ἔγγραφα περὶ τοῦ λειμωνιακοῦ ζητήματος (τοῦ Νικηφόρου Γλυκᾶ), γράφει, «Διέπρεψε ὡς δάσκαλος κυρίως στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ διακρίθηκε γιὰ τὴ ρητορικὴ του δεινότητα καὶ τὶς θεολογικὰς του γνώσεις».

Τέλος παρατίθενται αἱ γινῶμαι δύο ἱμβρίων θεολόγων καὶ ἀνθρώπων τῶν

7. Γερμανοῦ Γρηγορᾶ, Ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολή, Ἀλεξάνδρεια, 1907, σελίδες 73, 79, 96 καὶ εὐρύτερον 71-91.

8. I, 92. Ἴδε καὶ I, 100-101. II, 14, 22, 51, 57-58, 61, 88.

9. Α.Χ.Γ., Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Γρηγορᾶς..., Ἀθῆναι, ἄνευ χρόνου, σ. 20. Φιλαρέτου Βαφείδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀλεξάνδρεια, 1928, III, β, 418. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὁμιλητικὴ, γ' ἔκδ., Ἀθῆναι, 1976, σ. 160. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Ὁμιλητικὴ, Θεσσαλονίκη, 1985, σ. 52.

γραμμάτων. Ὁ ἱστορικός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰμβρου μητροπολίτης Φιλαδέλφειας Μελίτων Καρᾶς σημειώνει:

«Τρία ὁμῶς ἀναστήματα τῆς νήσου, μοναδικὰ καὶ ἀνεπανάληπτα ἴσως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς, τρεῖς γνήσιοι ποιμένες καὶ φίλοι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἔξ ὧν οἱ δύο Ἰμβριοι τὴν καταγωγὴν καὶ ὁ τρίτος ἐκ τῆς ΚΠόλεως, ἠνάλωσαν ὄντας ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς Ἰμβρου, τῆς προαγωγῆς τῶν κατ' αὐτὴν καὶ ἰδίως τῆς καλλιεργείας τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων τῆς».

Ὁ ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἐκλαμβάνεται ὁ ἡμέτερος. Ἰμβρου καὶ μετέπειτα Μηθύμνης Νικηφόρος Γλυκᾶς. Ἐνῶ, οἱ δύο ἄλλοι εἶναι: Βαρθολομαῖος Κουτλουμοσιανὸς ὁ Ἰμβριος (1772-1854) καὶ Ἰμβρου καὶ Τενέδου (Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων, Χαλκηδόνος) Μελίτων Χατζῆς (1913-1989).

Ὁ δὲ Εὐστράτιος Ζεγκίνης ἀναφέρει:

«Ὡς ἱεροδιδάσκαλος καὶ σχολάρχης τόσων περιωνύμων τοῦ Γένους σχολῶν... διακρίνεται ὡς ὁ εὐπαίδευτος, ὁ μεθοδικότατος στὴ διδασκαλία του καὶ ἐργατικώτατος...»

Ταυτόχρονα ὑπῆρξε ἐνθερμος ὑποστηρικτὴς τῶν ἐθνικῶν θεμάτων καὶ ἐπίζηλο ἐκκλησιαστικὸ στέλεχος...

Ὁ πεπαιδευμένος Νικηφόρος Γλυκᾶς ὑπῆρξε καὶ ἔξοχος ἱεροκήρυκας σχεδὸν ἐπὶ πενήντα ὀλόκληρα χρόνια...

Ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς ἀναμφίβολα ὑπῆρξε διαπρεπὴς ἱεράρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὀξύνους καὶ ἐνθερμος ὑποστηρικτὴς τῶν τιμαλφῶν τῆς ἐκκλησίας συμφερόντων καὶ εἰδικότερα ὁ ἀναμορφωτὴς τοῦ πνευματικοῦ του ἐπιπέδου τῶν συμπατριωτῶν του Ἰμβριῶν.

Ἐπίσης ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς ὑπῆρξε φιλόμουσος καὶ αὐτὸ τὸ ἀπέδειξε μὲ τὴν ἐρευνητικὴ καὶ συγγραφικὴ του δραστηριότητα»¹⁰.

Ἔργα

Γλυκᾶ, Νικηφόρου (Μηθύμνης), Αἱ Μελέται του διὰ τὴν Ἰμβρον: α) Ἀρχαιολογικὰ Ἰμβρου, Πανδώρα 8 (1857) 3-12. β) Περὶ Τινῶν Ἀνεκδότων Ἐπιγραφῶν τῆς Νήσου Ἰμβρου, Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ΚΠό-

10. Ἰωάννου Μουτζούρη, Νικηφόρος ὁ Γλυκᾶς Μητροπολίτης Μηθύμνης, Θερησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία 9 (1960) 491-492. Ἀποστόλου Φ. Σπανοῦ, Ἐγγραφα περὶ τοῦ Λειμωνιακοῦ Ζητήματος. Α' Ἀρχεῖον Μητροπολίτου Μηθύμνης Νικηφόρου (Γλυκᾶ). Διπλωματικὴ Διατριβή, Μυτιλήνη, 2000, σ. 27. Μελίτωνος Καρᾶ (Φιλαδέλφειας), Ἡ Νῆσος Ἰμβρος, Θεσσαλονίκη, 1987, σελίδες 280-281, 287-291-297. Εὐστρατίου Ζεγκίνη, Νικηφόρος Γλυκᾶς ὁ Ἰμβριος, Εἰσήγησις, ἀνέκδοτον, σελίδες 14-17.

- λεως, παράρτημα τοῦ τόμου ΙΓ' σελίδες 3-14. γ) Λεξιλόγιον Ἰμβρου, Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ΚΠόλεως / Ζωγράφειος Ἄγων, τ. Α', ΚΠολις, 1891.
- , κατ' ἀντιγραφὴν, Κῶδιξ Περιέχων τὰς Ἀντιγραφὰς τῶν Ἐπιστολῶν, Ψηφισμάτων, Ἐπιταγμάτων, Αἰτημάτων,..... ἐπιστέλλει καὶ δέχεται τὸ ἐν Βυζαντίῳ Μέγα καὶ Κοινὸν τοῦ Γένους Μουσεῖον ἐπὶ τῆς Σχολαρχίας τοῦ κ. Δωροθέου Πρωΐου, Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ΚΠόλεως 13 (1880) 203 ἔξ.
- , Λόγος Ἐπικήδειος εἰς Κωνσταντῖον Α' τὸν ἀπὸ Συναίου, Πατριάρχην, ἐν Β.Δ. Καλλιφρονος, Συλλογὴ Ἐκκλησιαστικῶν Λόγων..., ΚΠολις, 1886, ΙΙΙ, 221-236.
- , Ἐκκλησιαστικοὶ Λόγοι καὶ Ὁμιλίαι, ΚΠολις, 1886 (Πρόλογος περὶ τοῦ Κηρύγματος τοῦ Θείου Λόγου).
- , Λόγοι Ἐπιτάφιοι καὶ Πανηγυρικοὶ, ΚΠολις, 1997 (Πρόλογος περὶ τῶν Ἐπιταφίων καὶ Πανηγυρικῶν).
- , Βιογραφία καὶ Ἡμερολόγια, 2 τεύχη, Ἀθῆναι, 1907. (Λόγοι: Ι, 10, 4, 62, 99-101, 104. ΙΙ, 4-7, 18-21. Ἐπιστολαί: Ι, 23-24, 26-28, 43-44, 51-53, 55-60, 92. ΙΙ, 9-11. Ἐπιστολαὶ ἄλλων: Ι, 40-41, 45-48, 50-51, 78-79. 84, 93, 106-107, 109. ΙΙ, 3, 7-9. Ἐκθέσεις: Ι, 67).
- , Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, σύνταξις εἰς τὸ Κάϊρον.
- , Πατρολογία, ἀνέκδοτος.
- Σπανοῦ, Ἀποστόλου Φ., Ἐγγραφα περὶ τοῦ Λειμωνιακοῦ Ζητήματος, Α'. Ἀρχεῖον Μητροπολίτου Μηθύμνης Νικηφόρου (Γλυκᾶ), Μυτιλήνη, 2000, Διπλωματικὴ Διατριβή.

Βιογραφικά

- Ἀργύρη, Παντελῆ, Τὸ Λειμωνιακὸν Ζήτημα. Διαστάσεις καὶ Χρονικὸ τῆς Διαμάχης. Λεσβιακὰ 12 (1989) 24-55.
- Ἀτέση, Βασιλείου (πρώην Λήμνου), Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἰμβρου καὶ Τενέδου ἀνὰ τοὺς Αἰῶνας, Ἐκκλησία καὶ Θεολογία 2 (1981) 478-481.
- Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου, Ὑπόμνημα Ἱστορικὸν περὶ τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Θεοτόκου, ΚΠολις, 1846.
- Γ.Α.Χ., Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Γρηγορᾶς καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα Αὐτοῦ, Ἀθῆναι, ἄνευ χρόνου,
- Γλυκᾶ, Νικηφόρου (Μηθύμνης), Βιογραφία καὶ Ἡμερολόγια, 2 τεύχη, Ἀθῆναι, 1907.
- Γρηγορᾶ, Γερμανοῦ, Ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολή, Ἀλεξάνδρεια, 1907, κεφ. ε', στ', ζ'.

- Γριτσοπούλου, Τάσου Α., Πατριαρχική Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, Ἀθήναι, 1971, II, 267.
- Δεληκάνη, Καλλινίκου (Καισαρείας), Τὰ ἐν τοῖς Κώδηξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Σωζόμενα... Ἐγγράφα, ΚΠολις, 1904, II, 126.
- Δράκου, Εὐστρατίου, Λεσβιακὰ Τοπογραφικὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὰ, ἥτοι οἱ Μυτιλήνης καὶ Μηθύμνης Ἱεράρχαι..., τ. Β', Ἀθήναι, 1899, σελίδες 31-32.
- Ζεγκίνη, Εὐστρατίου, Νικηφόρος Γλυκᾶς ὁ Ἰμβριος. Μία Πολύπλευρη Πνευματικὴ Προσωπικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἰσήγησις εἰς Συμπόσιον. Ἀνέκδοτος.
- Καρᾶ, Μελίτωνος (Φιλαδελφείας), Ἡ Νῆσος Ἰμβρος. Συμβολὴ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης, 1987, σελίδες 75-76, 175-176, 287-291, 468. Βιβλιογραφία.
- Κλεομβρότου, Ἰακώβου (Μυτιλήνης), Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λέσβου, Μυτιλήνη, 1984.
- Μεταλληνοῦ, Γεωργίου Δ. (- Βαρβάρας Γ.), Ἀρχεῖον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας - Ἱεράς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, τόμος Α', Ἀθήναι, 1985-1987.
- Μογέ, Ξενοφῶντος, Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἑλληνομπορικὴ Σχολή, ΚΠολις, 1885.
- Μουτζούρη, Ἰωάννου, Νικηφόρος ὁ Γλυκᾶς, Μητροπολίτης Μηθύμνης (1881-1896), Ὁρθόδοξοι καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία 9 (1966) 491-492.
- , Ὁ Μοναχισμὸς τῆς Λέσβου, Μυτιλήνη, 1989.
- , Τὰ Λειμωνιακὰ, 1866-1886, Κληρονομία 22 (1990) 125-185 καὶ ἀνάτυπον. Βιβλιογραφία.
- , Ἐπισκοπικὸς Ἱστορικὸς Κατάλογος Μυτιλήνης, Κληρονομία 25 (1993) 179-239.
- Νικηφόρος (Γλυκᾶς) Μηθύμνης, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια 15 (1896) 404, 412. Εἰκῶν. Ἱερά Μονὴ ἁγίας Τριάδος Χάλκης. Συνοδικόν.
- Παπαδοπούλου, Χρυσοστόμου (Ἀθηνῶν), Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀλεξάνδρεια, 1935. Β' ἔκδ. Ἀθήναι, 1985.
- Παπάζη, Δημητρίου Ἀγγ., Ὁ Διονύσιος Χαριτανίδης ὡς Μητροπολίτης Κρήτης (1858-1868), Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη, περ. Β', τεῦχος 19, Ρέθυμνον, 1999 (2000), σελίδες 299-343.
- Παρασκευαΐδη, Χρ., Τὰ Λειμωνιακὰ καὶ ὁ Νικηφόρος Γλυκᾶς, Ὁ Ποιμὴν 2 (1936).
- Πασαδαίου, Ἀριστείδου, Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης, Ἀθήναι, 1987, σελίδες 36-50.
- Πεπονάκη, Μανόλη Γ., Ἡ Ἐσωτερικὴ Κατάστασις τῆς Κρήτης τὸ 1859/1860 καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Προπαγάνδα, Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη, περ. Β', τεῦχος 19, Ρέθυμνον, 1999 (2000), σελίδες 139-217.
- Σπανοῦ, Ἀποστόλου Φ., Ἐγγράφα περὶ τοῦ Λειμωνιακοῦ Ζητήματος. Α' Ἀρχεῖον

- Μητροπολίτου Μηθύμνης Νικηφόρου (Γλυκά), Μυτιλήνη, 2000. Διπλωματική Διατριβή. Βιβλιογραφία.
- Σταυρίδου, Βασιλείου Θ., Οί Οικουμενικοί Πατριάρχαι, 1860-Σήμερα, 2 τόμοι, Θεσσαλονίκη, 1977-1978. Βιβλιογραφία. Βραβείον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.
- , Ἡ Ἱερά Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, β' ἔκδ., Θεσσαλονίκη, 1988, σελίδες 79-88. Βιβλιογραφία.
- , Ὁ Ἱερός Φώτιος καί ἡ Ἱερά Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, Κληρονομία 26 (1994) 89-104, καί ἀνάτυπον.
- Τρεμπέλα, Παναγιώτου, Ὁμιλητική, γ' ἔκδ., Ἀθήναι, 1976, σ. 160.
- Τσακοπούλου, Αἰμιλιανοῦ (Μιλίτου), Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι... τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ὁρθοδοξία 31 (1956) 417 ἑξῆς.
- Φιριππίδου, Νικολάου, Νικηφόρος Γλυκάς ὁ Ἰμβριος, Ἀλεξάνδρεια, 1941, μετ' εἰκόνας.
- Φουντούλη, Ἰωάννου Μ., Ὁμιλητική, Θεσσαλονίκη, 1985, σ. 52.

Βιογραφία ἐν σχεδίῳ

- Ἰμβριος. Γέννησις. Πρωτοβάθμιος Ἐκπαίδευσις (1819-1841)
- Χάλκη. Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή. Μαθητῆς (1841-1845)
- Θεολογικὴ Σχολή τῆς Χάλκης. Μαθητῆς (1845-1849)
- Θεολογικὴ Σχολή τῆς Χάλκης. Καθηγητῆς καὶ Σχολάρχης (1849-1852)
- Αἴγυπτος. Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Διδάσκαλος. Ἱεροκήρυξ.
- Γραμματεὺς τοῦ Πατριάρχου (1852-1856)
- Ἅγιον Ὄρος. Ἀθωνιάς Σχολή. Διδάσκαλος καὶ Σχολάρχης (1856-1857)
- ΚΠολις. Σταυροδρόμιον. Διδάσκαλος εἰς τὰς δύο Σχολὰς καὶ Ἱεροκήρυξ (1857-1860)
- Ἀθήναι, Παρίσιοι, Στρασβοῦργον. Μεταπτυχιακαὶ Σπουδαί (1860-1864)
- Θεολογικὴ Σχολή τῆς Χάλκης. Καθηγητῆς καὶ Σχολάρχης (1864-1872)
- Χάλκη. Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή. Διευθυντῆς καὶ Καθηγητῆς (1872-1873)
- Μητροπολίτης Ἰμβρου (1873-1881)
- Μητροπολίτης Μηθύμνης (1881-1896). Θάνατος